

หัวข้อวิทยานิพนธ์	“ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ”: คนไร้สัญชาติที่เป็นยิ่งกว่าพลเมือง	
ผู้เขียน	นายสงกรานต์ จันทะคาด	
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมศาสตร์)	
คณะกรรมการที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร.มุกดาวรรณ ศักดิ์บุญ อาจารย์ ดร.ปนัดดา บุญยสาระนัย อาจารย์ ดร.ประสิทธิ์ ลิปรีชา	อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา มุ่งศึกษาทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม การเมือง กับปัญหาการไร้สถานะความเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมายของกลุ่ม “ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” ซึ่งเป็นกลุ่มคนไทลื้อและคนไทยวนไร้สัญชาติ ในเขตจังหวัดพะเยา ตลอดจนศึกษาถึงการปรับตัว และปฏิบัติการการเป็นพลเมืองทางสังคมและวัฒนธรรมเพื่อเรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมายของกลุ่ม โดยศึกษาผ่านแนวคิดความเป็นพลเมือง แนวคิดชาตินิยม และแนวคิด “ชุมชนปฏิบัติ”

การศึกษาพบว่า การกลายเป็นคนต่างด้าวในรัฐไทยของ “ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” ไม่ได้เกิดขึ้นจากผลในทางกฎหมายสัญชาติและกฎหมายคนเข้าเมืองเท่านั้น หากแต่มีความเชื่อมโยงกับบริบททางการเมืองของรัฐไทยและรัฐลาวในยุคสงครามเย็น และการนิยามความเป็นพลเมืองโดยรัฐไทย ภายใต้แนวคิดชาตินิยมที่มุ่งเน้นความมั่นคงของชาติ การเป็นสมาชิกที่ดีของรัฐ การแสดงออกถึงความเป็นไทยตามที่รัฐกำหนด รวมถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ ปัจจัยเหล่านี้เป็นเงื่อนไขที่ทำให้ผู้คนข้ามเขตแดนรัฐชาติไทยดังเช่น “ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” กลายเป็น “คนอื่น” หรือเป็น “พลเมืองบางส่วน” ผู้ซึ่งไม่มีสิทธิในเรื่องต่างๆ อย่างสมบูรณ์เหมือนคนไทย

สำหรับการต่อสู้เรียกร้องสิทธิความเป็นพลเมืองไทย ศึกษาผ่านแนวคิด “ชุมชนปฏิบัติ” พบว่า “กลุ่มไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” เป็นชุมชนปฏิบัติของผู้เรียกร้องความเป็นพลเมืองไทยทางกฎหมายผ่านปฏิบัติการการแสดงออกถึงความเป็นพลเมืองทางสังคมและวัฒนธรรม จากจุดเริ่มต้นของการมี

ความทุกข์ร่วมกันจากการไร้สัญชาติ ร่วมกันเรียนรู้และร่วมลงแรงปฏิบัติการผ่านกิจกรรมการ แสดงออกถึงสิทธิหน้าที่ต่อสังคม การพัฒนาศักยภาพ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ รวมถึงการสร้างเครือข่ายเพื่อเอื้อให้กิจกรรมต่างๆ สำเร็จลุล่วง เพื่อบรรลุถึงความปรารถนาและการ แก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติการต่างๆ ดังกล่าวได้ยกระดับการรวมตัวของกลุ่ม ให้กลายเป็น ‘ชุมชน’ ที่พวกเขา ร่วมกันสร้างขึ้น ซึ่งนอกจากจะมุ่งหมายการได้สิทธิการเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมายแล้ว ชุมชนนี้ยัง ได้กลายเป็นพื้นที่แห่งการปรับตัวและเผชิญปัญหาต่างๆ ของสมาชิก การศึกษาพบว่า การดำเนินกิจกรรมที่มุ่งหมายพัฒนาศักยภาพของสมาชิกให้เกิดความมั่นคงและความ ยั่งยืนในการดำรงชีวิต ทำให้กลุ่ม “ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” แม้อยู่ในสถานะไร้สัญชาติ แต่ก็ไม่ได้มี ชีวิตที่เปลือยเปล่า (naked life) เนื่องจากพวกเขายังสามารถดำเนินชีวิตและดูแลตนเองได้ภายใต้พื้นที่ ที่เรียกว่า “ชุมชนไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” รวมทั้งได้รับการยอมรับจากชุมชนท้องถิ่น จากการ ปฏิบัติการที่สอดคล้องกับเงื่อนไขการเป็นสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นที่พวกเขาอาศัยอยู่

เมื่อพิจารณาความเป็น “ชุมชนไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” ผ่านกรอบแนวคิดเรื่อง “ความเป็น พลเมือง” พบว่าคนกลุ่มนี้กลายเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (active citizen) จากการที่ต้องมีปฏิบัติการ ต่างๆ อันสอดคล้องกับเงื่อนไขการเป็นสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการยอมรับของชุมชน และการ ร่วมกิจกรรมของกลุ่มเพื่อสร้างสิทธิ สร้างศักยภาพ และความยั่งยืนแก่สมาชิก ในขณะที่เดียวกันการ เป็นพลเมืองที่กระตือรือร้นของ “ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” ทำให้พวกเขามีความเป็นพลเมืองหลากหลาย ชั้น หลายระดับ (multi-layered citizenship) จากการเป็นสมาชิกที่มีหน้าที่ต่อทั้งชุมชน สังคมและรัฐชาติ รวมไปถึงการสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานสังคมนครเมืองต่างๆ ที่จะเอื้อประโยชน์ให้กับกระบวนการ ของกลุ่ม ข้อค้นพบที่สำคัญของการศึกษาคือ ปฏิบัติการต่างๆ ที่แสดงออกถึงการเป็นพลเมืองทาง สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่ม “ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” นี้ ได้ทำให้พวกเขาซึ่งเป็นคนไร้สัญชาติ กลายเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นในการแสดงออกซึ่งสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง มากกว่าคนที่มี สัญชาติไทยที่มีสถานะความเป็นพลเมืองไทยตามกฎหมาย

ผลการศึกษา นำไปสู่ข้อเสนอของงานวิจัยที่ว่า ปรัชญาการณ “ไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” คือ ปรัชญาการณที่สมาชิกกลุ่มกำลังเสนอการปรับเปลี่ยนแนวคิดความเป็นพลเมืองของรัฐไทย คือใน ขณะที่รัฐมุ่งเน้นการให้สัญชาติไทยบนพื้นฐานเรื่องความมั่นคงของรัฐ (และอำนาจรัฐ) และความ จงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์เป็นสำคัญ แต่ “ชุมชนไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” กลับแสดงให้เห็นว่า ความ เป็นพลเมืองมีความเชื่อมโยงกับประเด็นความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง (belonging) ซึ่งกันและกันระหว่าง ชุมชนกับตัวสมาชิกกลุ่มและการมีสิทธิหน้าที่ต่อกลุ่มหรือชุมชน สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความ พยายามของ “ชุมชนไทยพลัดถิ่นภาคเหนือ” ที่จะเป็นพลเมืองในรูปแบบอื่นๆ ดังเช่นการเป็นพลเมือง

ทางสังคมและวัฒนธรรมและการเป็นพลเมืองในชุมชนท้องถิ่นของพวกเขาเอง ความพยายามเหล่านี้ทำให้พวกเขามีความเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น (active citizen) และมีความเป็นพลเมืองหลากหลายชั้น (multi-layered citizenship) ซึ่งทำให้พวกเขาเป็นผู้นิยามความหมายของความเป็นพลเมืองที่แตกต่างจากการกำหนดนิยามของรัฐฝ่ายเดียว

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title	“Thai Plad Tin Phak Nuea” : Active “ <i>Citizen</i> ” Without Citizenship	
Author	Mr.Songkran Jantakad	
Degree	Master of Arts (Social Science)	
Advisory Committee	Lecturer Dr. Mukdawan Sakboon	Advisor
	Lecturer Dr. Panadda Boonyasaranai	Co-advisor
	Lecturer Dr. Prasit Leepreecha	Co-advisor

ABSTRACT

This thesis employs ethnographic fieldwork to comprehend the relationship between historical, social, and political contexts and the problem of the lack of citizenship among the group so-called "Thai Plad Tin Phak Nuea", whose members comprise ethnic Tai Lue and Tai Yaun people in Phayao province. Through the conceptual frameworks of citizenship, nationalism and "community of practice", this research investigates their practices of social and cultural citizenship to achieve their struggle for legal citizenship rights, and studies their everyday practices to live their lives in the local community.

The study shows that members of the "Thai Plad Tin Phak Nuea" have become the alien residents of the Thai State under the provisions of related laws on citizenship and immigration. However, their alien status was closely linked to the political contexts in the Thai and Lao states during the cold war; the definition of citizen by the Thai state guided by official nationalism which emphasize national security of the nation-state; being good members of the State; an expression of "Thainess" as stated by the State; and loyalty to the monarchy. These factors were conditions that made people who crossed the border of the Thai nation-state as the "Thai Plad Tin Phak Nuea" to

become "the others" or "partial citizen" deprived of full citizenship rights usually enjoy by other Thai people.

Through the approach of the "community of practice", the study finds that the "Thai Plad Tin Phak Nuea" is a community of those who have struggled for the legal citizenship rights through their practices of social and cultural citizenship. This community of practice has shared similar suffering from the lack of citizenship. Together, members have learned and practiced through various activities in order to express their rights and duties; to empower themselves; to do services to the society and the country; and to build the network to facilitate their activities which aim to achieve their goal and to solve the problem in their daily living. Through these practices, this group has become the "community" whose goal is to achieve legal Thai citizenship rights. Importantly, this community serves as the space for adjustment and survival for members. Significantly, the practices of activities which aim to empower members in order to secure their livelihood have enabled the "Thai Plad Tin Phak Nuea" to continue to live their normal lives and to take care of themselves within their own community - "Thai Plad Tin Phak Nuea", as well as gaining acceptance from the local community where they now reside because of their adherence to local membership rules. Thus, despite lacking citizenship, members of the "Thai Plad Tin Phak Nuea" do not live the "naked life".

The study also shows members of this group to be "active citizen" through their practices of various activities which adhere to local membership rules, and through participating in group's activities in order to create eligibility, empowerment, and sustainability for members. Moreover, because of their duties to all levels from the community to society and the nation-state, and their networking with various socio-political units, this group have exercised the multi-layered citizenship. Importantly, through their practices of social and cultural citizenship, group members who remain without legal citizenship have become "active" citizen who are more active than those Thai people who have legal citizenship.

The result of the study testifies the main argument of the thesis that the phenomenon of the "Thai Plad Tin Phak Nuea" is the one in which members of the group have significantly proposed the major shift in the conception of citizenship of the Thai State. Instead of stressing on State security (and State power) and the loyalty to the monarchy, members of this group have shown the

indispensability of the idea of belonging - both to the local community and to the group, in the consideration of membership in the national life. Their practicing of social and cultural citizenship and as being citizen of the local community have testified to their ability in defining a new meaning of citizenship which eluded the definition usually arbitrarily set by the State.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved